

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Assertio Septem Sacramentorum Aduersus Mart. Lutherum

Heinrich <VIII., England, König>

Parisiis, 1562

Tertium. De communicatione plebis, ecclesiae co[n]suetudinem obseruari
debere.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30233

biipsi contrarium esse, nec solum in his de quibus (vt contendit) scripturæ nihil agunt, verum etiã in aliis de quibus eadē apertissimè loquuntur. Tertio liquet, quòd Lutheri mordacitas nullis fucis, nullisve rationib⁹ excusabilis est. Postremo, quòd apud orthodoxos, quibus tamē id ipsum Lutherus impingit, nulla repugnantia est, nomenclaturã petræ tam Petro quàm Christo fuisse communem.

De communicatione plebis, ecclesiæ consuetudinem obseruari debere. Caput. III.

Vnc ad ipsa capita rerum, de quibus præcipua controuersia est, calamum dirigamus, quæ sane plurima sunt, de quibus & agemus singulatim. Iam igitur tertio loco de cōmunicatione sub vtraque specie differemus. Principio tamen refellenda sunt ea de quibus in genere se Lutherus disputaturam promisit.

Nam hic Lutherus primum opponit Regi, quòd nulla auctoritate scripturæ, neque ratione quauis vrgenti, probat ea

I

*Intentio
authoris.*

Rex Angliæ nititur auctoritatibus firmis.

*Non pu-
det Luthere-
rum men-
siri.*

*Consue-
tudo bona
pro lege ha-
betur.*

*Apostoli
non omnia
scripturis
probant.*

Acto. 15.

quæ dicit, sed vsum tantum allegat & cō-
suetudinem, & Thomisticam, vt ait, dispu-
tandi formam imitatur, nempe, Mihi sic
videtur, Ego sic sentio, sic credo, oportet
sic esse. Quasi diuus Thomas nullis soli-
dioribus argumētis fuisset innixus: quod
est mendacium apud cunctos euidentissi-
mum. Sed mendaciis ita Lutherus af-
fueuit, vt mētiri illum nihil omnino pu-
deat. An non & hoc quoque mendacium
apertissimum est, quod Rex nullam vr-
gentem attulerit rationem? Id quod pla-
ne falsissimum esse mox ostendemus. Ce-
terum illa oppositio Lutheri nihil est.
Nam vbi scripturæ defuerint ad osten-
dendam aliquam veritatem, magni sem-
per apud omnes maiores nostros momēti
fuit vsus & consuetudo. Neque semper
scripturas attulerunt Apostoli, quibus
probarent sua: quod tamen alibi, sed fal-
so, Lutherus affirmat. Liqueat enim ex A-
ctis apostolicis, eos tantum dixisse: Ita
spiritui sancto visum est, & nobis. Et
hoc illis persuasum fuit à spiritu sancto
profectum esse, quicquid ab illis vnani-
miter esset approbatum. Sed & Paulus
quum de velādis mulieribus Corinthios

doceat, nullis eam rem scripturis probat, sed ratione simul & cōsuetudine. Nos, inquit, eiusmodi consuetudinem non habemus, nec ecclesia dei. Sed & multas non est dubium à spiritu sancto consuetudines introductas in ecclesiam fuisse citra quàm scripturæ nobis traditæ fuerunt, de quibus in scripturis nulla fit mentio. Sed & per apostolos, ex ipsis scripturis apertum est, multa fuisse tradita, de quibus nihil in scripturis explicatur. Quamobrem & manifestū est, quod vbi scripturæ defunt, illic rationem aut consuetudinem attulisse sufficiet. Neque rationes Lutheri, quas tamen in contrarium plures adducit, tanti sunt roboris, vt vim consuetudinis eneruet: quod mox aperte docebimus. Verum istud interea considerandum est, quòd inter consuetudines plurimum interest. Nam quædam bonæ sunt & sanctæ, quædam contrà malæ prauæque. Sed inter has nihil difficile est cuius internoscere discrimen. Si praua sit, iam credibile est eam a maligno spiritu fuisse introductam. Sin contrà sancta salutarisque fuerit, & generatim ab omnibus approbata Christianis, hanc ego nihil ambigo quin

I. Cor. II.

*Deficiente
scriptura
recurritur
ad consue-
tudinem.*

*Consuetudi-
num discrè-
men.*

Cōsuetudo a spiritu sancto fuisset inspirata. Neque
bona pro lege talem consuetudinem quisquam, nisi qui
ge seruat ptinax suæ positionis defensor fuerit, au-
 debit inficiari validam esse, & a Christianis omnibus obseruandam. At eiusmodi
 satis dilucidum est hanc ecclesiæ consue-
 tudinem esse, de qua iam loquimur, nem-
 pe qua laici sub sola panis specie commu-
 nicātur. Hæc vtique consuetudo tot pro-
 bis conditionibus & rationi tam consen-
 taneis edita est, vt nemo, qui non omnino
 fuerit improbus, eam quouis modo cen-
 sebit abrogandam.

Decem enim eiusmodi conditiones ha-
 bet: quarum prima est, quòd eius primeua
 introductio, tam ex parte cleri, quàm ple-
 bis, careat omni corruptionis suspitione.
 Neque enim suspicari quisquam potest
 aliquam sinistram intentionem vel in cle-
 ro, vel in populo fuisse, cuius gratia vel
 clerus alteram sacramenti partem laici
 auferre moliretur, vel ipsi laici non pro-
 fus facto reclamarēt, quum certum sit ni-
 hil inde quæstus aut lucri temporarii vel
 his vel illis obuuisse penitus.

Pericula periculorū & magnitudo & multitudo

clerū quā populū ad istā cōsuetudinem paulatim induxit. Fuit em̄ periculū in ministratiōe, ne sanguis videlicet effunderetur: quod & sæpius accidit, præsertim quū ingens multitudo fuisset cōmunicāda. Periculū item in cōseruatione, ne vini species in acetū verteretur, quū parochi tenerentur eā ob egrotos semper habere paratā. Periculū etiam quū ad morituros apportaretur, siue quis equesaut pedes eū ferret. Periculū quoque sumpturis, maxime his qui nauseam (vt nōnulli solent) ex gustato vino facilè paterētur. Periculum ob inopiā vini, cuius in plerisq; christiānitatis partibus magna penuria est: ne si cui defuisset vini species, is minime crederet se totū Christū accepisse. Periculū demū infidelitatis, ne videlicet nō sub vtraq; specie totus crederetur Christus, si nūquam nō vtraq; species cūctis christiānis exhiberetur. Ecce quātus & quot periculorum antea metus erat, quæ iam per istam consuetudinem prorsus euitantur.

Tertia cōsuetudinis huius cōditio est, quòd nulli totius legis p̄cepto repugnat. Lutherus enim ipse nullū habet scripturæ p̄ceptū quod p̄texat, p̄ter hoc vnū, Bi-

*sub specie
vini com-
municandi
sunt diuer-
sa.*

III.

*Nō repugnat legi
diuinæ cō-
municatio*

sub una specie. bite ex eo omnes. At hoc nihil obsistit. Nā solis duodecim tū locur⁹ est Christ⁹. Neque enim aliis tum loquebatur, quā iis quibus ante porrexit poculum, dicens.

Matth. 26. Accipite hoc, & diuidite inter vos. Et hi duodecim erant, vt plane scribit Lucas.

Luce. 22. Accubuit (inquit) & duodecim apostoli cum eo. Neque enim si plures quā duodecim fuissent, vnum poculum tot conuiuis suffecisset. Quare tam rationi, quā scripturæ consentaneum est, quod solis apostolis illud dictum fuerat, nempe, *Bibite ex hoc omnes.* Male ergo scripturam hoc loco deprauat Lutherus, qui contendit istud omnibus christianis fuisse dictū, quod solis dictum fuerat apostolis. Neque aliam pro hac re scripturam afferre poterit seu rationem quamuis, nisi quam aduersariis opprobare solet, nempe, Sic oportet, Ita necesse est, Non potest aliter fieri. Renunciauit enim sexto capiti Iohannis, quod & plane fatetur nihil Bohemis suffragari posse. Et sanè gratissimum orthodoxis istud spectaculum esse potest, videre mutuas horum hereticorum pugnas inter se, quum vnus dicat scripturam hunc sensum habere, alius contendit habere

bere contrarium. Sed nos rem nostram
prosequamur. Clarum ex his est, quātum
ad nostram disputationem spectat, hāc sa-
eræ communionis cōsuetudinem sub al-
terā specie, nulli scripturarum præcepto
repugnare.

Quarta consuetudinis huius conditio
est, quòd ei, nouæ legis exempla plurimū
faueant. Fauet enim huic quod postremo
Lucæ scriptum est de duobus illis disci-
pulis, cum quibus dominus Iesus intrauit
in castellum Emaus. Et factum est (inquit)
dum accumberet cum eis, accepit panem,
& benedixit ac fregit, & porrigebat illis,
& aperti sunt oculi eorum, & agnouerunt
eum. Et ipse euauit a conspectu eorum.
Ecce hic habes, quòd ad esum huius be-
nedicti panis, quem pro more scriptura-
rum, panem vocamus, protinus eorū ocu-
li fuerunt aperti. Quo nimirum indicio
Chrysolomus, Theophilus, ^a Augusti-
nus, colligunt id ipsum fuisse verum cor-
pus Christi. Sed & ex verbis ipsis patet,
quā & simili prorsus modo fit vsus in sui
corporis consecratione. Accepit (inquit)
panem, & benedixit, ac fregit, & porrige-
bat illis. Cæterum ex eo quòd oculis eo-

IIII.

Luca. 24.

a Theoph.
lactus.

G

rum euestigio se subtraxerit, satis perspicuum est, solam hanc sacramenti partem eos accepisse, hoc est sub specie panis, nõ item sub vini specie,

V.

Quinta consuetudinis huius conditio est, quòd ei veteris legis figura pbe quadrat. Nam quòd sub ea lege liquidum offerebatur, quòd & libanè vocabãt, haudquaquam à laicis, sed a solis sacerdotibus recipiebatur. Obuenerat enim id in partem sacerdotum, quemadmodum & nunc ea sacramenti pars quæ liquida est, solis est reseruata sacerdotibus, non item laicis exhibita.

*Leuit. 6.
9. 14. & in
aliis locis.*

VI.

*Tantum
una specie
continetur
quantũ s. b
utraque.*

Sexta consuetudinis huius conditio est, quòd neminem vllò prorsus afficit dispendio. Nam quantum sub specie panis continetur, tantum dem est & sub vini specie. Corpus enim & sanguis, & animus, & deitas Christi sub vtraque specie plenissime comprehenduntur. Quocirca non minus ille sumit qui sub altera specie cõmunicat, quàm qui sub vtraq; quantũ ad Christum attinet. Neque enim species quicquã adiciunt virtutis, quũ signa tantũ sint, nec operentur quicquam in humanum animum.

Septima conditio est, quòd nulla præceptorum vi, sed consensu quodam tacito tam populi quàm cleri sensim irrepsit dicta cōsuetudo. Nam visis tot periculis, quæ toties pridem acciderunt per ecclesias omnium christianorum, ea res, quasi tacitis omniū suffragiis recepta fuit, priusquam vllò conciliorum decreto legimus eam fuisse firmatam. Istud quoniam euidenter patet in compluribus diuersorum authorum libris longe ante concilium Constantiense aut Basiliense conscriptis & editis, nulla penitus indiget probatione.

Octaua conditio quæ neque minimi ponderis est. Apud eum populum hæc cōsuetudo nata est, qui spiritu sancto regitur. Nemini enim dubium est, ecclesiam spiritu sancto regi, nisi quis forte Christi non crediderit euāgelio. Nam in eo promissus est spiritus ipse sanctus, spiritus inquam veritatis, vt in ecclesia maneat in perpetuum, & vt eam doceat, & ducat in omnem veritatem, annuncietque quod Christi est, & quod audierit à Christo, ac demum vt suggerat omnia, quæcūque Christus pridem dixisset apostolis. Hæc aper-

VII.
*Cōmuni
cōsensu in-
troduc̃ta
est consue-
tudo com-
municādi.*

VIII.
*Consuetudo cōmunicādi à spiritu sancto est.
Ioh̃. 14.
Ioh̃. 16.*

*Suggerere
quid sit.*

tissime Iohannes ex ore Christi. 14. & 16. tradit. At quid est aliud suggerere, quam insinuare siue subministrare menti quicquid est veritatis christianæ? Certum est ergo quòd spiritus ipse sanctus, quem & spiritum veritatis Christus appellat, in ecclesia perpetuo maneat, Ecclesiam instruens, & ecclesiam ducens in omnem veritatem, eique annuncians, & suggerens, ac subministrans, & demum insinuans quicquid est Christi, simul & illustrans ea quæ pridem obscure Christus protulisset.

IX.

Nona conditio, quæ & plurimum conducit, nimirum, quòd ea consuetudo talem re concernit, ex qua non minima pèdet salus animarum. Nam corporis & sanguinis Christi communicatio valde pertinet & spectat ad salutem animarum: quod Lutherus negare non potest, quum afferat huius rei fide remissionem peccatorum, simul & cœlestem hereditatem conquiri.

X.

*Consuetudo
cōmuni-
candi ab ec-
clesia ap-
probata est.*

Decima conditio, quòd videlicet per totius ecclesiæ proceres, & per concilia duo generalia fuit prorsus approbata. Quoties enim de scripturis quævis oritur controuersia, quemadmodum per

hereticos notissimū est sepe numero contigisse, oportet aliquem vel aliquos hic in terris haberi iudices, quorum interpretationi stabitur: alioqui nunquam eius controuersie dirimendæ spes vlla fuerit. Nam contendet hereticus hanc scripturam hunc sensum habere: orthodoxus contra negabit. Quando igitur erit contendendi finis, nisi iudices quidam huiusce rei constituentur? Et horum item iudicium, nisi spiritu sancto regi credatur, hereticus facillime subterfugiet. Quamobrē omnino credendum est Christum in eiusmodi fluctuationis periculo non deserturum ecclesiam suam, pro qua sanguinem fundere non est dedignatus. Quis ergo dubitare potest, quū ex omni totius Christianæ ditionis loco patres congregati fuerint ad spiritum Christi consulendum quid super ea lite facturi sint, quin aderit Christus & spiritus eius? Et maxime quādo sic affuturum ante promiserit, dicens: *Mat. 18.*
Vbicunque duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, illic sum in medio eorum. *Mat. 28.*
Et rursus: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi. Quando igitur ne-

Contra Capti. Babyl. Cap. III.

queunt omnes Christiani simul in vnum aliquem conuenire locum, & patres semper existimati sunt ceu potior totius Christianitatis pars, par est, vt quicquid illi in spiritu sancto congregati decreuerint, id ab omnibus christianis verum esse credatur. Cuius rei plurima sunt in actis apostolicis exempla. Nam ad ea concilia, de quibus ibi traditur, non omnes accersabantur christiani, sed apostoli & seniores, qui quasi mediastri fuerant inter deum & plebem, vt quod illi spiritu sancto congregati decreuerint, id non tanquam humanum decretum, sed vt diuinum reliqua susciperet multitudo. Sic enim plane factum fuit in concilio quod ob controuersiam de cæremoniis antiquæ legis dirimendam congregabatur. Nam quod ab apostolis & senioribus illic decretum fuit, ad cæteros christianos qui tum complures erant tam Antiochiæ quàm in Syria, simul & Cilicia, mittebatur. Neque eius decreti rationem aliam assignarunt, nisi quòd ita spiritui sancto, sibi que visum fuisset vnanimiter congregatis. Hic videre licet ecclesiæ primæ ritum,

Acto. 15.

De cōmunicatione sub vtraq; specie. 44

quem essent & posteri seruaturi. Quamquam enim tunc haud tantus fuisset Christianorum numerus, quin potuissent omnes ad vnum aliquem locum vocari, non sic tamen factum est, sed seniores quid sibi visum fuerat definierunt, suamque definitionē ceu legē cæteris obseruandā tradiderūt, nullo sacrarū literarum allato testimonio, nullisve rationibus in medium productis, compertissimum habentes, id à spiritu sancto profectum, quicquid vnanimis ipsi decreuissent.

Atq; ita factum est ob huius veritatis habendam certitudinem, tam in concilio Constantiensi, quàm in Basiliensi. Per vtrumque sanè concilium sic dicta consuetudo fuit approbata, vt patres vnanimiter adiudicarint eam à nemine violari debere. Quando igitur ea nullius occasione corruptionis ortum accepit, & à multis discriminibus liberat, nullique repugnat euangelico præcepto, quin magis congruat ei tam nouæ legis exemplum, quàm veteris instrumēti figura, neminē afficit dispendio, nulla vi, sed tacitis

Epilogus

omnium suffragiis irrepsit, & in ea republica que sancto spiritu gubernatur, atque in eo negotio quod salutem animarum concernit, sitque demum per tot ecclesiae proceres bis approbata, quis tam insanit, ut non putet eam à spiritu sancto fuisse profectam? Sed hactenus pro consuetudine statuenda.

*Lutheri
inanes ca-
silli consu-
tantur.*

Matt. 15.

*Bona cō-
suetudo nō
aduersatur
euangelio.*

Iam vestigemus quàm sint nullius momenti Lutheranae rationes, quas ad hanc consuetudinem abrogandam attulerat. Primum adducit testimonium ex Matthæo: Sine causa colunt me doctrinis & mandatis hominum. Ex qua scriptura colligere molitur, quod consuetudo per homines introducta, infirma fit & inualida. Sed Christus hanc scripturam dissoluit ipse. Nam ad eos illam attinere dicit, qui dei præceptum irritum faciunt propter traditiones hominum. Verum nihil eiusmodi fit per hanc consuetudinem, quum ipsa nulli diuino præcepto repugnet, ut superius ostendimus. Protulit hanc scripturam Christus è lege veteri, quæ populum obedire voluit mandatis hominum, ut liquet Num. 11. & Deuter. 17. Erant enim sub ea lege septuaginta se-

niores, quorum præceptis & institutis
populus obtemperare sub mortis pœna
tenebatur. De quibus & Christus ait
Matth. 23. Super cathedram Mosi sede-
runt scribæ & pharisæi. Omnia ergo
quæcūque dixerint vobis, facite. Quòd si
Christus iusserit vt illis obtemperaretur
in omnibus quæcunq; dixerint, multo
magis hanc obedientiam apostolis suis &
eorum successoribus exhiberi voluit, vt
iis videlicet parerent cunctis: de quibus &
dixit, Qui vos spernit, me spernit. Non *Luce x.*
damnat itaque Christus hominum man-
data, neque verat quenquam his obtem-
perare, quin iubet potius in omnibus
quæ dei præceptis haudquaquam repu-
gnant, obtemperent penitus. Quamob-
rem quum ista consuetudo nullis dei
præceptis aduersetur, nihil prorsus Lu-
thero confert dictum testimonium: & ta-
men hic mirum est vt insultat Lutherus,
quasi vel hac vna scriptura penitus triū-
phasset.

Cætera verò quæ subinde producit,
irrisionem exigunt potius quàm respon-
sionem aliquam. Nam quod de diutur-
nitate fidei Turcarum in medium affert, *Lutheri
deliramē-
ta responso
indigna.*

*Secundus
cauillus.*

quis non rideat, quum nihil habeat huius
nostræ consuetudini simile, præter so-
lam diuturnitatem? Et tamen Lutherum
haud pudet hanc pro sua defensione ci-
tare. Quia ratione (inquit) probabimus
Turcarum fidem esse erroneam, quæ iam
ad millesimum ferè annum durat, antè
orta, quàm Germania ad fidem conuersa
est? Hæc Lutherus. Quasi nos propter
solam diuturnitatem, consuetudinem istâ
approbassèmus: quod falsum est: sed plu-
res alias bonas & iustas condiciones ha-
bere docuimus, nempe quòd à periculis
pluribus eripiat, neque præceptis vllis
diuinæ legis obuiet, sitque iustas ob cau-
sas introducta in eo populo qui lege cor-
litis data spirituque sancto regitur, & de-
mum à præpositis & præsidibus illius po-
puli communibus suffragiis approbata.

*Crimina
non excu-
santur con-
suetudine
longa.*

Cæterû Turcarum fidem, quantumvis
diuturna fuerit, cæteris tamen carere cõ-
ditionibus apertissimum est. Certum est
enim eam & impiam esse, & contra le-
gem dei, neque gentem ipsam spiritu
sancto gubernari, quemadmodû de Chri-
stianis apertissima Christi promissione

compertissimum est. Proinde nec valet quicquam quod de Iudæis tertio loco producit. Sic & Iudæos (inquit) quis non merito iustificet huius inuicti Thomistæ exemplo, quum tanta nos superent longitudine temporum.

Cui respondemus, quòd nec fidei nec legis Iudaicæ diuturnitas quicquam eisdem suffragatur, quum plane constet eos infidelitatis, authore Christo, conuictos fuisse, fidemque illorum esse reprobam, & legem iam olim antiquatam esse.

Rursum de gentibus sic obiicit: Et cur gentes per orbem nouam Christi fidem non dicentur, authore Henrico Angliæ, meritò fuisse persecutas, cum idololatria eorum hoc pulcherrimo & Thomisticissimo argumento, recta & sana fides censebatur, quòd tot milibus annorum, tot regionibus populorum, tam constanti usu firmabatur?

Et hic respondemus, quòd nec idololatriæ quantumuis longa consuetudo, saluarit gētes, quum aduersus deum non solum impia sit, verumetiam per eius leges damnatissima. Veruntamen ipsa

Tertius
cauillus.

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

Quertus

cauillus.

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

de qua iam sermo est, consuetudo, nec in
deum impia est, neque legibus eius con-
traria.

Canillus. 5. Quinto suum errorem cōmunibus ho-
minum erroribus stabilire molitur, sic
inquiens:

- » Atque eodem Hérico magistro etiam-
- » num asseramus, impiorum hominum er-
- » rores esse sanam fidē, quòd ab initio mun-
- » di illorum superarit multitudo & diutur-
- » nitas & potentia, piorum paucitatem &
- » ignobilitatem.

Cui respōdemus, quòd errores homi-
num, quos ab initio mundi Lutherus du-
rasse contendit, nihil tueri potest tanta
diuturnitas, quum non alium habeant au-
thorem, quàm Satanam, eundem videli-
cet quem habent Lutheri dogmata.

Vides ex iis responsionibus nostris le-
ctor, q̄ solida scilicet is nouus totius orbis
magister argumēta produxerit, qui se cer-
tum iactitat sua omnia dogmata se habere
de cœlo, quiq̄ue de Satana se triumphaf-
se gloriatur. Vides quæ iam spolia repor-
tarit ex tam glorioso triumpho.

Canill. 6. Sed non prætereundum est quàm Her-
culeam rationem & inuincibilem postre-

De cōmunicatione sub vtraq; specie. 47

mo loco producit.

Summa (inquit) Si hominum dicta valent articulos fidei, cur non & mea verba faciunt articulos fidei? An nō sum homo?

Respondeo, Me sanè putare quiduis aliud te esse præter hominem. An non tibi credam, qui te ipsum vrsam & leenam appellasti? Quando igitur vrsam aut leenam nemo recte vocauerit hominem, sed beluam, non mihi plane videris homo, sed belua. Nam si homo esses, aliquod in te foret humanitatis indicium. Non tot mendacii libelli tui seaterent. Non tot conuiciis abundares. Non tot insaniis & amentis fureres. At istis missis, ad cætera pergamus.

Subinde cauillatur, Turcam risurum, si nostrā consuetudinem è spiritu sancto manasse diceremus: nec proinde plurimum à Turcarum consuetudine differre, quum eam sine scripturis asseramus. Primum, istud absque scripturis non asserimus, imò scripturas ob id ipsum astruendum antè produximus. Deinde nec scripturis nostris Turca fidem haberet, tametsi validissimas produceremus. Tertio, neque Turca Luthero crederet, quātum

Canill. 7.

uis affirmet se certum esse omnia dogmata sua se habere de cœlo, vel si scripturis id ipsum cōfirmarit: quod nunquam facit.

Caill^o. 8.

Præter hæc & verbositate multa garrunt & garrunt nos aliud fundamentum præter Christum ponere, qui paremus hominibus. quod etiam falsissimum est. Nam supremum fidei nostræ fundamentum Christus est, deinde apostoli, quos & Paulus

Ephē. 2.

ipse (quanquam homines erant) fundamentum etiam appellat, quod supra Christum summum angularem lapidem stabilitum est. Post hos etiam apostolici viri ceu viui lapides superædificantur, quibus omnibus tandem innituntur & Christiani cæteri.

Caill^o. 9.

- » Post hæc, Paulum affirmat magna auctoritate sancire, fidem nostram oportere niti verbis dei. 1. Corint. 2. Sermo meus
- » & prædicatio mea non in persuasibilibus
- » humanæ sapiētię verbis, sed in ostensione
- » spirit^o & virtutis fuit, vt fides vestra nō sit
- » in sapientia hominum, sed in virtute dei.

Verum hæc scriptura multo magis contra Lutherum facit, q̄ contra nos. Docuit enim sua Paulus, ostēsiōne spiritus & virtutis, hoc est clara miraculorū operatio-

De cōmunicatione sub vtraq; specie. 48

ne. Docuerūt & sua patres qui Paulo suc-
cesserūt, simili modo, hoc est mirificis o-
peribus è cœlo contestata. Quare nostra
quę credimus, ex ostēsiōne spiritus & vir-
tutis abunde sunt cōfirmata. Nam vt suo
tēpore Paulus ea quę docuit, claris mira-
culis confirmauit omnia, ita reliqui pa-
tres suam doctrinam sequentibus tempo-
ribus magna vitę sanctimonia, multa quę
miraculorum luce comprobabant. Quare
si iam Lutherus velit alia superinducere
quām hactenus ecclesia crediderit, & pla-
ne diuersa iis quę adhuc credit, oportet
eum ostēsiōne spiritus & virtutis, hoc
est signis & miraculis istud comprobare,
potius quām deprauata scripturarum in-
terpretatione, contra sensum Christi si-
mul & tot sanctissimorum atque eruditif-
simorum patrum concordēs sentētias, qui
per multa secula nos pręcesserunt. Opta-
rim potius vt humanę sapiētię verba Lu-
therus pręferret, quām tot mendacia dia-
bolica, maledictaque & conuicia conge-
reret, quibus ferme quicquid scribit, re-
fertissimum est. Nam vbique plus men-
daciorum & conuiciorum quām effica-
cium argumentorum inueniet lector.

Cauill. 10 Post multa igitur conuicia tandem di-
 » cit Christum ecclesiam suam ædificasse
 » non super longitudinem temporum, ne-
 » que super multitudinem hominum, ne-
 » que super Oportet sic esse, neq; super ve-
 » sum & dictum sanctorum, denique neque
 » super Iohannē baptistā, nec super Eliam,
 » nec super Hieremiam, aut vllum ex pro-
 » phetis, sed super solam & solidā petram,
 » super Christum filium dei.

Eph. 2. Nos etiam & hoc ipsum asserimus ec-
 clesie præcipuum fundamentum esse, cui
 tamen fundamento propinquius innitun-
 tur tam apostoli quàm propheta, quos &
 constat homines fuisse. Deinde nos item
 superædificamur, quemadmodum Paulus
 ait, Superædificati super fundamentum
 apostolorum & prophetarum ipso sum-
 mo angulari lapide Christo Iesu, in quo
 omnis ædificatio crescit in templum san-
 ctum in domino. Sed contendet Luth-
 erus nihil aliud per hoc fundamentum in-
 telligi debere, quàm Christum. Ego ve-
 rò vicissim istud negabo. Quare iudice
 quodam opus erit, qui litem hanc inter
 nos dirimat. Augustinus igitur hunc lo-
 cum explicans Psalmo. 86. vocat aposto-
 los &

De cōmunicatione sub vtraq; specie. 49

los & prophetas fundamenta ciuitatis hu-
ius, hoc est ecclesiæ Christi : & Christum
vocat fundamentum fundamentorum,
quemadmodū & idem pastor pastorum,
atque sanctus sanctorum nonnunquam di-
citur. Vides ergo lector apostolos & pro-
phetas ecclesiæ fundamenta dici, nec esse
de horum veracitate metuendum, quan-
quam homines fuerint, quum & ipsi fun-
dati sint in ipso summo angulari lapide
Christo Iesu. Et rursus ex eodem con-
sequitur, per petram in prioribus Chri-
sti verbis Petrum debere intelligi. Nam
cur alioqui Christus eum alibi saxum ap-
pellauit, nempe quum dixit : Tu vocabe-
ris Cephas, quod si interpreteris (vt Io-
annes ait) lapis aut saxum interpretatur?
Et quid est lapis aut saxum aliud, quàm
petra? Quòd si neget Lutherus hunc lo-
cum sic accipiendum esse, Iudices oportet
habeamus, quos neque paucos aduer-
sus illum produximus articulo. 25. confu-
tatarum assertionum.

Sed aduerte lector quem in modum
probat non super iis fundamentis eccle-
siæ Christi fundari, sed super solum
Christum:

H

*Apostoli
sunt funda-
menta ec-
clesiæ.
1. Pet. 5.
Daniel. 9.*

Ioan. 1.

Caill. IX.

55 Quoniam (inquit) hic mēiri & fallere non potest: at omnis homo mendax. Nescio quid hic sibi velit, nisi forte moliatur hoc verbo sua mendacia tegere, nempe quod non sit pudendum Luthero si mentiat, quandoquidē scriptura dicit omnem hominem esse mendacem. Nec opinor illum sentire quod Paulus fuerit mendax, aut Petrus aut alius quispiam apostolorum in iis quæ tradiderunt ecclesie. Nam ita quicquid scripserint, id totum in suspicionem adducetur. Quod si de illis id molis accipi, quid prohibet eos dici fundamenta, quibus ecclesia post Christum fundiatur?

XII.

Producit adhuc & alias duas scripturas, quæ nihil inferuiunt eius instituto, quin officiant magis. Nam hæc, Si quis loquitur, quasi sermones dei: manifestè Lutherum damnat, qui nihil habet in ore frequentius, quàm conuicia, probra, maledicta, quæ magis diaboli sermones sunt quàm dei. Sed ne dixerit Lutherus, nos huius rei nulla exempla produxisse, non grauibimur vnum aut alterum in medium profèrre. An non diabolica sunt conuicia quæ paulò antè in fautores diui Tho-

*Diabolica
Luthe. con-
uicia.*

De cōmunicatione subvtraq; specie. 50

me iaculatus est? Hæc sunt arma (inquit) cec
quibus heretici vincuntur hodie, ignis, & cec
furor insulsissimorum asinorum, & Tho- cec
misticorum porcorum. Sed pergant por- cec
ci illi, & si audent, exurant me: hic sum, & cec
expectabo eos. cineribus folis post mor- cec
tem etiam in mille maria proiectis, perse- cec
quar & fatigabo hoc abominabile vul- cec
gus. Summa, Viuens, papatus hostis ero: cec
exustus, bis hostis ero. facite porci Tho- cec
mistæ quod potestis, Lutherum habebitis cec
vrsam in via, & lænam in semita. vndique cec
vobis occurret, & pacem habere non si- cec
net, donec ferreas vestras ceruices & x- cec
reas frontes contriuerit, vel in salutem, cec
vel in perditionem. Hactenus satis fuerit cec
patientiam perdidisse: deinceps, cum per- cec
gatis indurati & occæcati cornua erige- cec
re, & sponte facti sitis incorrigibiles & cec
indomiti, nemo à me expectet quicquam cec
dici in vos (deplorata portenta) suaue cec
aut blandum. Irritados enim volo magis cec
ac magis, donec effusis omnibus viribus cec
& furoribus, concidatis in vobisipsis. Qui cec
primus alterum compescuerit, sit ipse vi- cec
ctor: sicut vultis, sic fiat vobis. cec

En tibi lector sermones Lutheri. Num

H ij

Contra Captiuita. Babyl. Cap. III.

tibi videntur dei sermones esse, an diaboli potius? Et rursus de summi pontificis cultoribus ad hunc modum ait:

» Tacens eos contemnam: vel si agendum est cum illis, quanto possim impetu in eos ferar, irritaturus satis, imò prouocaturus tam stupidos truncos, tam rudes asinos, tam crassos porcos, cum digni alio officio non sint, nisi vt prouocetur in peccatum suam. Idque faciam in gloriam Henricianæ ecclesiæ, & ipsius Henrici egregij defensoris Thomistæ, ne frustra meâ modestitatē facerrima sua maledicentia dannasse queri possit.

Hi scilicet sunt sermones dei, quos tam crebro Lutherus habet in ore? imò plane diabolicos esse quis non diiudicat?

Cæterum vt ad institutum nostrum reuertamur, docet Petrus superioribus illis verbis, Christianos quæcunque loquantur, ea modestia sobrietateque loqui, ac si loquerentur eloquia dei. Quare nihil hæc scriptura Luthero confert: sed multo minus quàm nihil, altera quam subinde producit. Affert enim alteram, sed è suo cerebro confictam, quippe quæ nusquam scripta sit.

De cōmunicatione sub vtraq; specie. 51

Et omnis (inquit) prophetia sit analo-
gia fidei.

Non hoc dixit Paulus, sed ita: Siue pro-
phetiam secundum proportionem fidei,
hoc est, quod prophetiæ donum in homi-
nibus vel maius vel minus est pro magni-
tudine fidei. Quid hoc ad rem attinet,
nobis nihil sine scripturis licebit loqui.
Cæterum quanquam hoc non probent
hæ scripturæ per Lutherum adductæ, ne-
mo tamen negat, quin prophetantibus id
sit loquendum, quod scripturis consenta-
neum fuerit: nihilque omnino proferri ab
his debere, quod scripturis quouis pacto
contrarium sit.

cc

cc

Roma. 12.

Consentanea scripturis doceri oportet.

Et quanquam nec scripturis nec ratio-
ne Lutherus ista probauerit, audi tamen
lector quàm iactabunde loquitur.

XIII.

Hæc sunt (inquit) roborata nostra, ad-
uersus quæ obmutescere coguntur Hen-
rici, Thomistæ, papistæ, & quicquid est fe-
cis, sentinæ, & latrinæ impiorum & sacri-
legorum eiusmodi: neque habent quod
possunt hic respondere, sed cōfusi & pro-
strati iacent à facie verborum istius toni-
trui: & expectamus quoque quid aduer-
sus hæc mutire audeat Rex cum omnibus

cc Inanis
cc iactan
cc tia
cc Lush.

H iij

fuis sophistis.

- » An non vides lector beluam istā prorsus insanire: qui quū ipse nihil præter meras nugas effutiat & deblateret, alios tamē appellat nugigerulos: & putat oris sui foctorem pestilentissimum adeo formidabilem esse, vt omnes obmutescere cogat?
- » Subdit Lutherus. Stat enim fixa sentētia,
- » fidem non deberi nisi certo verbo dei, sicut dicit Roma. x. Fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi.

Fides ecclesie Rom. à Christo & apostolis.

Et istud sanè plurimū nostræ parti suffragatur. Nam ea quæ nos credimus, ab orthodoxis accepimus, & hi ab aliis audierunt similiter orthodoxis, atque hi vicissim ab aliis, idque continua serie donec ad ipsos priscos apostolorum auditores peruenerimus. At si Lutherum petas quonam audito fidem acceperit suam, non potest alium indicare, quàm aut VViclefistam, aut Hussitam quempiam. Lutherus enim uero quicquid libet, ex quauis scriptura colligere nouit. At certe parū dialectice consequitur, Fides habēda est verbo dei, ergo soli verbo dei.

Cæterum iam donemus istud Luthero: Solis dei verbis, & his quæ sequuntur ex

De cōmunicatione sub vtraq; specie. 52

dei verbis, fides adhibeatur. Neque enim dubitamus quin eiusmodi negotium istud sit, de quo iam agimus. Nam hæc sunt verba Christi: Et rogabo patrem, & alium *Iohan. 14.* consolatorem dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternum, spiritum veritatis. Et rursum: Quum venerit ille, qui est spiritus *Iohan. 16.* veritatis, ducet vos in omnem veritatem. Atque iterum de eodem spiritu loquens ait, De meo accipiet, & annuntiabit vobis.

Ad hæc: Paracletus autem ille qui est *Iohan. 14.* spiritus sanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quæcunque dixi vobis. Quis iã has scripturas exacte pensans dubitare secũ potest de spiritus huius consolatione? maxime quum apostoliciviri & seniores in vnum locum ex toto Christianorum orbe confluerint eius consulendi gratia, nempe quid essent in causa fidei facturi, & ea certe causa, quæ plurimum concernit animarum salutem. Nam si spiritus veritatis sit, & maneat nobiscum in æternum, ociosus esse non potest in monstranda veritate. Et si ducturus est in omnem veritatem, cur & istam adeo

suppliciter imploratus non indicabit? Et si docebit vos omnia & suggeret quacunque Christus ante dixerit, cur & hunc scrupum in Christi verbis iam requisitus non explicabit? Hic profecto liceret nobis in beluam istam insultare, & in caput eius omnia sua conuicia regerere, & maxime quum præter illas scripturas exemplum etiam habeamus ex facto Christi, qui sub vna specie, nempe panis, hoc sacramentum duobus è discipulis suis porrexit: neque Christi modò, verum etiam apostolorum eius, quos nõ semel idipsum fecisse literis proditum est. Cæterum hæc de re pluribus in articulorum cõfutatione diximus.

Lucæ. 24.

XIIII. At adhuc blaterare Lutherus haudquam desinit. Colligere molitur ex his quæ superius adduxit, quicquid vltra verbum dei producitur, hoc nostri arbitrij esse, ceu dominorum, credere non credere, damnare probare, sicut scriptum est: Omnia vestra sunt, siue Apollo, siue Cephas, siue Paulus: vos autem Christi. Nec istud certe probat id quod Lutherus molitur. Neque enim ita Paulus intellexit Christianos esse Christi, vt non debeant

præpositis suis obedire. Nam istud ad Hebræos vltimo præcipit. Obedite (inquit) præpositis vestris, & subiaccete eis. & rationem subnectit dicens: Ipsi enim perui- gilant quasi rationem pro animabus ve- stris reddituri. Ecce Paulus Christianos obedire vult & subiici præsidibus suis, qui deo rationem pro animabus eorum reddituri sunt. Et Christus item iussit, Omnia quæcunque dixerint vobis, facite.

Matt. 23.

XV.

Postremo docet nostrum esse iudicare pontificem, & non iudicari à pontifice: Quia spiritualis (inquit) à nemine iudicatur, & ipse iudicat omnes.

cc

cc

cc

Cuius sit iudicare alii.

Sed hæc consecutio planè stolidi- ta est, ni Lutherus prius doceat plebem esse spiri- ritalem. Nam de præsidibus hoc Paulus dixit, & non de plebe: quod illic apertis- simum est. Mox enim subdit: Nos autem sensum Christi habemus. hoc de præsi- dibus. Et de plebe quid? Adhuc enim carna- les estis. Et quare carnales eos appellarit, ostendit: Quum enim sint inter vos zelus & contentio, nonne carnales estis? Ecce lector, hic prorsus euanescit Lutherani iudicij autoritas, quum tam aperte fa- ctiosus & contentiosus fuerit, ac proinde

1. Corin. 2.

1. Corin. 3.

Gala. 5. carnalis. Si carnis opera, quæ Paulus ad Galatas enumerat, carnalem efficiunt quempiam, Lutherus utique totus carnalis est. Nam & totus conflatus est ex inimicitiis, contentionibus, æmulationibus, iris, rixis, dissensionibus, sectisque & invidiis. Quamobrem nec ipse, neque sectatores eius idonei iudices esse queunt.

Quod de Augustino denique productum, nempe quòd (eius sententia) solis canonicis libris is debeatur honor, ut firmis sine credatur nihil erroris in illis esse: ceteros, quantalibet sanctitate doctrinaque præpolleant, non æquo honore dignos: nihil contra nos militat. Neque enim ob id vult Augustinus, ut nihil omnino credatur, nisi quod in scripturis positum fuerit, quum ipse contra Donatistas multa docet esse credenda, quæ nequaquam in sacris literis continentur, de quibus & inter confutandum articulos Lutheranos ipsi meminimus. Sed & generalium synodorum decretis Augustinus deferendum censet haud aliter quàm à sacro profectis spiritu.

*Modestia
authoris.*

Nihil hætenus omisimus lector, quod erat aliqua responsione dignum. Conui-

cia tamen innumera præteriuimus, ne te-
nimio prolixitatis onerarem⁹ tædio. Mul-
tis autem verbis post hæc Lutherus sub-
terfugere conatur, ne videatur in laudan-
do Leone pontifice, & eodem rursus im-
postore vocando, fuisse sibi contrarius:
sed nihil agit. Si impostor fuit Leo deci-
mus, vt eum Lutherus vocat, vir bonus
haudquaquam fuit: & idem à Luthero
ceu vir bonus laudatur. Luthero certe bo-
nus & non bonus erit, nisi forte adulandi
gratia fateatur se (dū istud scripserit) fuisse
mentitum.

*Luther. vel
mentus est
vel sibi cō-
trariatur.*

De papatu subinde Lutherus oggan-
niens, illustrissimum regem insimulat ad
scripturas quas attulit, magis mutum fuis-
se, quàm piscem: quū tamen omnino nul-
las quibus papatum conuelleret, in toto
Babylonicæ captiuitatis libello produ-
xisset. Cæterum quia nos inter confutan-
dum articulos, satis abunde Luthero pa-
patum impugnantem respondimus, iam pau-
cioribus agendum est. Neminem opinor
dubitaturum hac de re, qui verba Christi
cum ipso rerum euentu digne conferat.
Quis enim tam cæcus est, vt non videat
eam quam hodie vocamus ecclesiam, ex

XVI

cc

cc

*Ecclesia
Ro. ex Pe-
tro dima-
nauit.*

Petro dimanasse? Nec inficior quin à cæ-
 teris apostolis ecclesiæ complures insti-
 tutæ fuissent, nimirum à Paulo, Iohanne,
 Iacobo, Matthæo, Barnaba, reliquisque
 quos olim ad totum orbem conuertendū
 Christus ipse miserat. At successiones eo-
 rum vel penitus interierunt, vel ita schi-
 smatibus & hæresibus ab ecclesia recesserunt,
 ut ad eam haudquaquam pertinere
 credantur. Quum enim ecclesia non segre-
 gatio, sed congregatio dicatur: qui non
 cum cæteris membris adunati sunt, meritò
 cèsentur nō esse de ecclesia. Retinet igitur
 sola illa Christianorum successio, quæ à
 Petro defluxit, ecclesiæ nomenclaturam.
 Quamobrem quum & illi Christus dixit:
 Tu es Petrus, & super hanc petram ædifi-
 cabo ecclesiam meam: & eūdem alibi pro-
 miserit vocandum esse saxum aut lapidē,
 quis non dilucide perspicit Petrum illis
 verbis petram fuisse vocatum? Nam quum
 alibi nusquam per totum euangelium in-
 uenias Petrum saxum vocari, quumque
 certissimum sit, Christi verba frustrari nō
 posse, quibus Petro dixit, Et tu vocaberis
 saxum: reliquum est, ut Petrus hoc loco
 iure petra sit vocatus, supra quam ipse to-

Matth. 16.

Iohann. 1.

ram ecclesiæ suæ successione[m] ædifica-
uit: aduersus quam successione[m] hacte-
nus inferorum portæ nec præualuerunt,
nec præualebunt vnquam. Manet enim ad
hunc vsque diem hæc interrupta succes-
sio, & manebit haud dubiè quādiu mū-
dus iste durabit. Quid ad nos si Bohemi
& Indi nolint hanc petram ceu catholicæ
ecclesiæ fundamentum agnoscere, sed vl-
tro se separauerint? Vnica nihilomin⁹ est *Cant. 6.*
columba Christi, à qua se faciunt exteros,
quòd ab ea sponte recesserint. De Hiero-
nymo quòd ais eum Romanam ecclesiam,
suam dumtaxat, non orbis matrem appel-
lare, argumentum istud nihil efficit, quū
sit mere negatiuum. Sed & quia Hiero-
nymus nequaquam sub dicecesi Romana,
sed Hierosolymitana tum degebat, non
vocasse: Romanam ecclesiam, suam ma-
trē nisi quatenus & ipsa totius orbis fuisset
mater. Cæterum de Romana quid sen-
serit Hieronymus ecclesia, iam audi quū
ad Damāsum ecclesiæ Romanæ pontifi-
cem scribat: Quoniam vetusto Oriens in- *Hieron. de*
ter se populorum furore collisus, indiscif- *ecclesia Ro-*
sam domini tunicam & desuper textam *mana.*
minutatim discerpit, ideo mihi cathedrā

Contra Capt. Babyl. Cap. III.

& fidem apostolico ore laudatam censui
consulendam. Et rursus ad eundem: Be-
titudini (inquit) tuæ, id est cathedræ Pe-
tri, communionem confocior. super illam
petram ædificatam ecclesiam scio. Ecce
quid Hieronymus de Petro dixerit. Su-
per illam petram ædificatam ecclesiam scio.
Ad hæc: Si quis (inquit) cathedræ Petri
iungitur, meus est. Quamobrem & inge-
nuè fatetur se Vitalem non nosse, Mileti
respuere, Paulinum ignorare, nimirum
qui sedis huius & cathedræ fuerat aduer-
sarij. Sed & demum cunctos affirmat spar-
gere, hoc est schismaticos esse, & extra ec-
clesiam, qui eum successore Petri non col-
ligunt. Quis ex his non intelligit, quantum
Hieronymus ecclesiæ Romanæ censuerit
deferendum? Non est igitur cur Luthe-
rus garriat, Regem Angliæ rudem & in-
doctum esse laicum: quo utinam nos ipsi
qui sacerdotes sumus, non essemus tam
eruditione quam eloquentia longe infe-
riores.

XVII. Sed iam tandem veniamus ad rem pro-
positam, quæ hæctenus per multam Lutheri
Ad insti- tutum re- uertitur. verbositatem dilata est. Nam & ad singu-
la respondendum fuit, & ordo quem ille

secutus est, à nobis teneri debuit, quo lectoribus omnia promptius occurrerent. Hic primùm scripturas & rationes diluimus, quas Lutherus sua robora vocat, & à Rege præteritas falso conqueritur, quàm tamen ipse transfiliat multa quæ non mediocriter eum premunt, quibusque respondit nihil. Et hæc est vna, neque rara, vulpis huius fraudulētia, qua suum aduersarium in eo maxime reprehendit, in quo maxime delinquit ipse. Sed nos eius quæ vocat robora iam recensebimus. Septem ea fuisse dicit.

*Confutatio
septem roborum Lutheri.*

Primum erat autoritas euangelistarum narrantium constanti & vno sermone, Christum instituisse vtramque speciem qui memoriam sui essent facturi: & signanter ad calicem adiecit, Bibite ex eo omnes. Hic respondemus verum esse, quòd hoc sacramentum sub vtraque specie Christus instituit: sed negamus quòd omnibus his qui memoriam eius essent facturi, præceperit ipsum sub vtraque specie dari. Nec probat id quod sequitur, Bibite ex eo omnes. quod solis duodecim apostolis, non item omnibus Christianis fuisse dictum, paulò antè monstrauimus.

Matt. 26.

*Secundum
robur.*

Secundum erat: Si solis presbyteris de-
differet Christus in cœna sacramentum, nõ
liceret vllam partem laicis dare, cum non
liceat institutum & exemplum Christi
mutare.

Luca. 24.

Huic respondemus, quòd Christus ipse
duobus ex discipulis suis nondum sacer-
dotibus factis hoc sacramentum sub spe-
cie panis dumtaxat ministravit. Quocir-
ca nec ob id mutatum est Christi institu-
tum, quòd laicis idem sacramentum sub
altera tantum specie, nempe panis datur,
quum hoc ipsum ipse Christus prius fece-
rit, laicos communicans in Emaus, quem-

XVIII.

*Instituta
Christi pos-
sunt immu-
tari.*

Acto. 2. 9.

10.

Matt. 28.

*Apostoli
sacramen-
tum eucha-
ristie pro
suo arbi-
trio mini-
strabant.*

admodum ante diximus: quod & ultimo
Lucae manifestum est.

Dicimus præterea licere cuiquam ge-
nerali concilio nonnihil è Christi insti-
tutis ob urgentes causas immutare, quem-
admodum & primis ipsis licuit ecclesie
proceribus qui baptismi formam immu-
tarunt, longe aliter quàm instituerat eam
Christus.

Dicimus tertio, quòd huius sacramentum
ministrandi modus arbitrio apostolorum
relictus fuit. Quod & Augustinus ad Le-
nuariũ docet inquires: Saluator quo vehemenu-

mentius commendaret mysterij illius altitudinem, vltimum hoc voluit infigere cordibus & memoriæ discipulorū, à quibus ad passionem digressurus erat: & ideo non præcepit quo deinceps ordine sumeretur, vt apostolis (per quos ecclesias dispositurus erat) seruaret hunc locum. Hæc Aug. Quam rem & Paulus. i. ad Corin. ii. insinuat, nonnulla videlicet circa hoc sacramentū aliter ordinanda. Propter quod & quum de eodem loqueretur, subiunxit, Cætera quum venero, disponam.

Tertium. Si potest vna pars huius sacramenti laicis tolli, poterit & pars baptismi & pœnitentiæ eadem autoritate tolli: & quicquid Christus vnquam statuit, potest partim tolli. Si non potest, nec illa pars tolli potest.

Respondemus, quòd de baptismo & pœnitentia nequaquam simile est, quum neutrum horū partes duas habeat, in quarum vtraque tota res sacramenti continetur. At qui sacramentum Eucharistiæ sumit vel sub specie panis, vel sub specie vini, totum Christum sumit vtrobique. Nam qui speciem alteram sumit, tantum accipit commodi quantum sub vtraque

*Tertium
robur.*

cc
cc
cc
cc

*Discrimen
inter eu-
charistiæ
sacramen-
tum &
alia.*

Specie comprehenditur, nihilque maius sub vtraque specie suscipit, quam sub altera tantum. Species enim signa dumtaxat sunt, & non res: neque virtutis quicquam adiiciunt quod non in re signata, nempe Christus, contineatur. Adde quod baptismi verba, contra quam aperte Christus preceperit, apostoli per aliquod tempus in ecclesia primitiua mutarunt, vt & alia nonnulla vbi iustas sibi causas occurrisse conspexerint. Quamobrem & idem a patribus & spiritu sancto iam fieri posse non est dubium.

*Quartum
obur.*

- » sanguinem suum fundi pro remissione
- » peccatorum nostrorum: ideo quibus remissio datur peccatorum, eis non posse
- » negari signum remissionis, quod illis Christus dederit.

Inualidatio.

Concedimus in hoc sacramento contineri sanguinem, qui fusus erat in remissionem peccatorum: sed negamus quod hoc est sacramentum remissionis peccatorum, sed est sacramentum potius unionis filii cum Christo, & cum deo patre per Christum. Neque enim sequitur: Hic est sanguis meus qui pro multis funde-

tur in remissionem peccatorum: ergo Eucharistia est sacramentum remissionis peccatorum.

Quintum, si potuit vinum tollere, poterit & panem, ac per hoc totum sacramentum tollere, & institutum Christi penitus euacuare. si totum non potest, nec partem potest.

*Quintum
robur.*

cc

cc

cc

Inualiditas.

Respondemus, quòd in ministrando hoc sacramento sub specie panis, non ea pericula occurrunt, quæ vix vitari valeant si ministraretur etiam sub specie vini. Atque iccirco non consequitur, vt si Cōcilio visum fuisset ob iustas causas laicis hanc partem subtrahi debere, pars identidem altera præter omnem rationem & causam subtraheretur. Sed & ob causam interdum pars vtraque subducitur, nimirum ipsis morituris, quando videlicet ex vomitu laborant: & infantibus, qui non semper deglutiunt quod in os ingeritur, sed ingestum plerunque respuunt.

*Quibusdam
iure subtra-
hitur sacra-
mentum.*

Sextum robur aufugit, nec ausum est comparere. Metuit forte ne quod sodalibus contigit, idem eueniret sibi.

XIX.

*Sextum
robur.*

Septimum est Paulus omnino obstruens oris, qui. I. Corint. II. non presbyteris, sed

*Septimum
robur.*

» ecclesie & omnibus fidelibus tradit totum
» sacramentum.

Inuvalidatio.

Communicebantur olim sub utraque specie.

Rationabiliter mutatus est modus communicandi.

Respondemus Paulum recensere tantum Corinthiis quod ipse de hoc sacramento prius acceperat à Christo, nimirum ut ita maiorem eis erga cibum istum reuerentiam incuteret, simulque tolleretur abusus, qui iam apud eos aliquantulum inoleuit. Nec inficiamur aliquandiu sacramentum istud sub utraque specie cunctis fidelibus administratum fuisse, & maxime seuiantis persecutionis tempore, quò scilicet ipsi fideles ex crebra sumptione sanguinis Christi, quem ipse pro eis olim fudit, quemque sub specie vini coramcererent, magis ad martyrium pro Christi nomine subeundum animarentur. Ceterum quò iam cessasset ea persecutio, multaque inconuenientia quotidie magis ac magis insurgeret, cuiusmodi superius commemorauimus, quibus horrere cœperunt fidelium animi, sensim consensu quodam tacito per omnes ecclesias altera species adempta fuerat: atque ita populus ob euitanda crebra pericula, tacitis omnium suffragiis, ut ante diximus, assensum præbuit quatenus laicis sub vna tantum specie sa-

cramentum istud exhiberetur.

Adde, quòd Paulus in epistola sua generalitatem illam, cui potissimum Lutherus innititur, nimirū, Bibite ex eo omnes, penitus omisit, ne qua inde fortassis anfacredendi caperetur à posteris, sibi videlicet fore necessarium vt sanguinem è calice potarent, quemadmodum & sacerdotes iā faciunt. Præuidit forte Paulus hunc morem aliquando tandem inualiturum, quem iam prorsus inoleuisse cōspicimus.

Iam dilucidū esse cunctis opinor, quàm prorsus omni robore careant Lutherana robora, quibus iam pridē arrogantia plusquam Gigantea superciliū extulit, vt meritisime regeramus in eum, quicquid in illustrissimum ipse Regē prius euomuerit immeritisime. Nos verba tantum immutabimus, quibus Regis facta est mentio.

Intelligis lector ex his Lutheri nequitiam. Vide nunc an vlla sit in tali corpore gutta Christiani sanguinis, aut in eius animo scintilla quæpiā boni viri. Quem rogo non vrat hæc plusquam sophistica malitia, simul & impudentia, quæ ex animo & de industria sic aduersus agnitam veritatē insanit, vt nō modo suis auditoribus,

1. Cor. II.

Cōnicia in
Lutherum
regerenda.

sed & orbi toti velit tam rationabilem & salutarem consuetudinem extinctam & sepultam esse? Planè vas electionis est Satanæ, & dignissimus impugnator ecclesiæ catholicæ. Eo studio & pleraque alia molitur in omnibus quæ scribit. Sed pius lector hoc signo discat eum cauere, ceu sentinam mortis: & suspectum habeat per singulos apices. Nulla venia dignus est, quia nullus error hic est, sed mera nequitia, & indurata malitia ad mentiendum & blasphemandum intenta. Haftenus in Lutheri caput, eius propria verba regessimus, quæ rectius in alium neminem competunt quàm in Lutherum ipsum.

XX. Sed iam ostendamus Regem abunde satisfecisse cunctis Lutheri scripturis & rationibus: Lutherum contra præterisse multa, quæ sibi per Regem obiecta fuerat. Primùm quantum ad scripturas, Lutherus, ut supra diximus, nullam attulit quæ præcipiat hoc sacramentum sub vtraque specie cunctis accipiendum esse, præter hanc vnam, nempe, Bibite ex eo omnes. At hæc ipse Lutherus negat vrgere laicos ut sub vtraque specie recipiant: quare factum est ut etiam ob id Rex Lutherum inconstan-

Rex Angliæ corruptit fundamenta Lutheri.

Primi destructio.

De cōmunicatione sub vtraq; specie. 60

tia damnarit. Sunt enim hæc quæ sequuntur verba Regis ad lectorē: At vide quæso quàm vacillat ac sibi repugnat Lutherus. Vno loco dicit, Christum in cœna omnibus omnino fidelibus, non permittendo, sed præcipiendo dixisse: Bibite ex eo omnes. Postea vero timens ne laicos, quibus in sacerdotū odium adulatur, offenderet, hæc verba subiungit: Non quòd peccent in Christum, qui vna specie vtuntur, quū Christus non præceperit vlla vti, sed arbitrio cuiuslibet reliquerit, dicens: Quotiescunque hæc feceritis, in mei memoriam facietis. Hactenus ipse Rex. An non perspicias lector vtrunque Lutherum affirmasse, nempe quòd præceperit Christus, & non præceperit: quæ manifeste pugnant? Propter quod & Rex adiecit: Quid opus est ergo nos illi contradicere, qui sibi toties contradicit ipse? Palam est igitur ex Lutheri verbis, non esse cunctis præceptum, Bibite ex eo omnes. Quamobrè quum ipse nullum aliud è scripturis præceptum afferre queat, Regia celsitudo satis hoc primum Lutheri robur euertit. Et tamen ad inconstantiam de qua tam aperte conuincitur, silet penitus.

Verba Regis.

Lucæ. 22.

Episcopus.

*Destructio
secundi.*

*Ecclesia
mutavit
instituta
Christi.*

1. Corin. II.

Secundum etiam robur Lutheri, quod in eo consistit, quod non liceat Christi institutum mutare, satis efficaciter ipse Rex eneruavit, docens Christi institutum ob iustas causas mutari potuisse, quemadmodum aperte constat in plerisque fuisse mutatum tam ex parte temporis, nempe quod Christus post cenam ipsum instituit, quod ecclesia sumendum iubeat à ieiuniis: quam quod aquam etiam vino commiscendam ecclesia præcipit, quod tamen neque per Paulum neque per euangelistas ut quisquam faceret erat expressum. Protulit & ex Augustini verbis evidens testimonium, quod non est veritus Augustinus asserere mutationem illam à spiritu sancto processisse. Sed & idem Augustinus paulo post in eodem loco testatur, Christum apostolis reliquisse totius ipsius sacramenti dispositionem & ordinem. Quam rem ex Pauli verbis colligit, quum is de sacramento hoc locutus dixerit: Cætera, cum venero, disponam. Quando igitur perspicuum est quod Christus neutram partem omnibus Christianis dari iussit, sed hoc ipsum arbitrio ecclesie reliquit ordinandum, quis dubitare potest, quin ecclesia, sancti spiri-

De cōmunicatione sub vtraq; specie. 61

tus (quo iam regitur) instinctu sic ordinaverit, vt sub altera specie duntaxat hoc sacramentum laicis conferatur?

Tertium item robur infirmatur ex eo, *Destructio*
quòd docetur aliter mandari Baptismum *terti.*
quàm Eucharistiam. Baptismus enim palam præcipitur, dicente Christo apostolis: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filij & spiritus sancti. Verum nusquam ita præcipitur de sacramento Eucharistiæ: quam rem euicit Rex ex ipsius Lutheri verbis. Lutherus enim asseruit non esse præceptum laicis vt ex calice biberent. quare non est simile de Baptismo & Eucharistia. *Matt. 28.*

Soluitur & quartum robur, quia nõ est *XXI.*
Eucharistia signum remissionis peccatorum. *Destructio*
Nec valet consecutio: Christus dicit *quarti.*
suum sanguinem fundi in remissionem peccatorum, ergo hoc sacramentum signum est remissionis peccatorum. Hæc sequela si bona foret, multum Bohemis suffragaretur, & rectè concitaret laicorum odium in sacerdotes: in qua re vehementer ipse Rex Lutherum pungit, inquit:

Interim verò libet excutere quàm *Verba Regis.*
fraudulèter per speciem fauoris in laicos *gis.*

Contra Capt. Babyl. Cap. III.

conetur eorum odium concitare in sacer-
dotes. Nam quum decreuisset ecclesie fi-
dem suspectam reddere, ne quid ponde-
ris eius haberet autoritas, atque ita facta
via, præcipua quæque Christiane religio-
nis euertere, ab ea re sumpsit initium, cui
populum sperabat alacriter applausurum.
Tetigit enim vetus vlcus, quo pridem vl-
cerata est Bohemia, quòd laici sub vtraq;
specie non recipiant Eucharistiam. Eam
rem quum prius ita tractasset, vt duntaxat
diceret, recte facturum Pontificem, si cu-
raret communi concilio statuendum, vt
sub vtraque specie laici communicarent
post vbi nescio quis illud ei negauit, non
contentus in eo manere quod dixerat, sic
profecit in peius, vt totum clerum con-
demnet impietatis, quòd istud non faciât
nò expectato Cõcilio. Hastenus ipse Rex.

*Destructio
quinti.*

Diluitur & quintum robur ex eo, quòd
per ecclesiam infantibus adempta sit vtra-
que species, qui tamen aliquandiu soliti
sint cõmunicare. Neq; negat iuste subla-
tam, quandoquidem in Captiuitate Ba-
bylonica recenset ex Augustino, citra sa-
cramentum eos manducare carnem & bi-
bere sanguinem Christi. Sed hic Regem

ipsum iterum audiamus.

At istud miror, tam vehementer indignari Lutherum laicis ademptam alterā, quum nihil eum permoueat quòd vtraq; species adimatur infantibus. nā illos olim cōmunicasse, nec ipse negare potest. Qui mos si recte fuit omissus, quanquam Christus dicat, Bibite ex hoc omnes, nec ququam dubitat quin causæ fuerint magnæ, etiam si nunc earum nemo meminisset: cur non etiam cogitemus bonis iustisque rationibus, quantūuis nunc ignoratis, abolitam esse consuetudinem, qua laici olim, nec id fortasse diu, sub vtraque specie solebant recipere sacramentum? Hactenus ipse Rex. Hic aduertis lector quòd tamen si dixisset Christus, Bibite ex eo omnes: infantibus tamen vtraque species adimitur. atque ita quoties occurrerint idoneæ causæ, vel altera vel vtraque per ecclesiam tolli poterit.

Verba Regis.

Matth. 26.

XXII.

Destructio

Sextū robur nusquā cōparuit, quo factū est vt Rex non potuerit illud infirmare. Septimū robur etiā Rex è Lutheri manibus eripuit: quanquā superbissime gloriatur, hoc argumentū assertori sacramentorū dixisse, Noli me tangere. Tetigit &

Contra Capti. Babyl. Ca. III.

contriuit penitus: quod & facile fuit, quæ
omni robore careat. Nihil enim magis ef-
ficat, quàm quòd tempore Pauli mos erat
fidelibus sub vtraque specie communi-
care. quod nemo negat. Atque iccirco Rex
affirmauit hunc morem ob iustas causas
desuisse, dicens: Cæterum, etiam si causas
non viderem cur non decernat ecclesia
vt vtraque species ministraretur laicis, ta-
men dubitare non possem, quin sint ido-
neæ, quæ & olim fecerunt vt id omittere-
tur, & nunc quoque faciât ne redintegretur.
Sed & subinde robustissima quadam cõ-
iectura docet, clerum non sine iustissimis
causis id fecisse. Nec plane assentior, in-
quit, totum clerum per tot secula fuisse
tam stolidum, vt se obstrinxerit æterno
supplicio propter eam rem vnde nihil re-
portaret commodi temporalis.

Postremo rationem adiicit efficacem
dicens: Imò verò quàm nihil sit ta-
lis periculi, vel hoc euidenter ostendit,
quòd eos qui non tantum istud fecerunt,
verumetiam qui scripserunt esse facien-
dum, deus non modo suscepit in cœlum,
verumetiã voluit esse venerandos in ter-
ris, & ab hominibus honorari, à quibus

De cōmunicatione sub vtraq; specie. 63

honoratur ipse. Inter quos fuit (vt de aliis interim taceam) vir eruditissimus & idem sanctissimus diuus Thomas Aquinas. quē ideo libentius commemorō, quoniam eius viri sanctitatem, Lutheri ferre non potest impietas, sed quem omnes Christiani venerantur, pollutis labiis vbique blasphemant. Quamquam sunt permulti, qui etiam si pro sanctis recepti non sunt: tamen siue doctrina, siue pietate spectētur, tales sunt, vt Lutherus eis comparari non possit, qui hac in re contrarium Luthero sentiunt: inter quos sunt Magister sententiarum, & Nicolaus de Lyra, & complures alij quorum cuilibet magis expedit Christianos omnes quàm Luthero credere.

Laus sancti Thomae de Aquino.

Ecce lector quàm validissimè Rex illusterrimus robur istud Lutheranū penitus redegit in nihilum, & planè docuit cuncta robora Lutheri perinde esse atque sagittas paruulorum quæ nihil penitus lædant.

At ediuerso Lutherus fortia Regis iacula declinavit penitus. Nihil enim respondet ad illam contradictionem quam ei Rex obiecit, nēpe quod Christ⁹ præceperit & non præceperit cunctis è san-

XXIII.

Contra Capt. Babil. Cap. III.

*Cōvinci-
tur palam
sibi contra-
dixisse Lu-
therus.*

*Sacerdotes
non culpā-
tur de alte-
rius speciei
subtrahē-
re.*

guine suo bibere. Et ne subterfugiat Lu-
therus hanc contradictionem, locos ip-
sos memorabimus. Sic enim ait in prima
captiuitate sua: Ego fateor ista me ratio-
ne mihi inuicta superatum, nec legisse,
nec audiuisse, nec inuenisse quid contra
dicam, quum hic Christi verbum & exē-
plum stet firmissime, vbi non permitten-
do sed præcipiendo dicit, Bibite ex eo
omnes. Rursum in principio secūda Ca-
ptiuitatis sic ait: Non quod peccent in
Christum, qui vna specie vtuntur, quum
Christus non præceperit vlla vti: sed ar-
bitrio cuiuslibet reliquit, dicens: Quo-
tienscunque hæc feceritis, in mei memo-
riam facietis. Ecce in priori præcepisse
Christum affirmat, & in posteriori non
præcepisse. Sed & quum Rex nullam in
sacerdotibus culpam esse dicit, quos ta-
men Lutherus ceu reos arguit, nihil is
respondet. Et profecto nullam impin-
gere sacerdotibus culpam in hac re Lu-
therus iure potest, quū nusquam eis præ-
cipiatur vt dent sub vtraque specie. Nā
si sit alicubi præceptum, locum ipse pro-
ferat. Si nequeat, cur absq; scripturis istud
asserit, qui nihil sine scripturis admitti

velit? Et quum Rex planè doceat hanc cō-
suetudinem haudquaquam inuitis laicis
inoleuisse, hic omnino Lutherus tacet.
Sed Regem ipsum audiamus: Hic igitur si
quis eum percontetur, quī sciat istum ri-
tum inoleuisse renitente populo: nō po-
test, opinor, docere. Cur ergo totum con-
demnat clerū quòd laicis inuitis ademe-
rit suum ius, quū id inuitis esse factū nul-
lo possit documēto probare? Quanto fuit
æquius, si nisi volētibus illis rectè nequi-
uit institui, pronunciare pro tot seculorū
consuetudine plebis interuenisse consen-
sum? Ego certe, qui video quas res à plebe
clerus obtinere nō potest, ne tātum qui-
dem, quin ferme sub ipso altari suorum
condant cadauera: non faciliè credo po-
pulum fuisse passurum, vt inuiti per con-
tumeliam in tanta re ab vlla iuris sui par-
te pellerentur, sed causis aliquot idoneis
è laicorum quoque voluntate constitutū.
Nihil ad ista Lutherus respondet.

Et quum Luthero Romanos asserenti
potius hæreticos & impios atque schisma-
ticos esse quàm Bohemos aut Græcos, q̄
illi solo figmento suo (quemadmodū ait
Lutherus) contra euidētes dei scripturas

XXIIII.

*Corpus
Christi à
ieiunis su-
mendum.*

præsumunt, Rex ad hunc modum oppo-
suiſſet: Si Lutherus nihil admittit aliud,
quàm euidentés dei ſcripturas: cur non
iubet Euchariftiam, vti dixi, ſumi à cœ-
nantibus? Nam ſic factum à Chriſto ſcri-
ptura commemorat. Quanto melius cre-
deret Lutherus, non humano figmento,
ſed eodem authore deo, factum in eccle-
ſia ne laici ſub vtraque ſpecie recipere
Euchariftiam, quo authore factum eſt vt
reciperetur à ieiunis? Placuit enim, vt ait
beatus Auguſtinus, ſpiritu ſancto, vt cor-
pus domini, quod poſt alios cibos ab a-
poſtoliſ in cœna receptum eſt, ante alios
cibos à ieiunis reciperetur in eccleſia.
Videtur ergo veriſimile, quòd ſpiritus
ſanctus, qui Chriſti regit eccleſiam, ſicut
euchariftiæ ſacramentum mutauit à cœ-
nantibus ad ieiunos: ita laicos ab vtraque
ſpecie deduxit in alteram. Nam qui al-
terum mutare potuit, cur non alterare
potuerit & alterum? Et hic Lutherus ob-
mutuit prorfus.

*Lutherus
deſtruat
verba Re-
gis.*

Cæterum ne ſectatoribus ſuis nihil fe-
ciſſe videatur, duas tantum particulas fu-
ribundus aggreditur: quas & molitur pe-
dibus omnino cõculcare. Sed nequicquã
agit.

De cōmunicatione sub vtraq; specie. 65

agit. Neque enim Regis argumentum iuste recensuit, sed vulpino suo more meliorem eius partem subticuit. Nam ita Lutherus: Ecclesia (inquit Rex) mane cōmunicat sacramento, quod Christus fecit vesperi. deinde nos aquam vino miscemus: de quo tamen nihil meminit scriptura. Quare si ecclesia hic potuit aliud facere aut instituere, potuit & aliam partem sacramenti tollere. Sic Lutherus Regē recenset, atque ita magnis roboribus duas regias argumētationes mutilauit. Sed audi lector, quibus verbis Rex ipse priorem extulit rationem. Postquam enim infantibus vtrunque speciem ademptam Rex in medium attulisset, & id bonis iustisque rationibus factum, se nihil dubitare testatus esset: collegit æquali iure fieri potuisse, vt adultis altera species ob iustas causas adimeretur. Iam alteram rationē prioribus adiungit, his verbis:

Præterea si eam rem ad exactam euangelicæ narrationis formam reuocat Lutherus, neque quicquam prorsus permittit ecclesiæ: cur Eucharistiam non iubet semper in cœna recipi, imò verò post cœnam? Hic lector aduerte quid Rex molia-

*Verba
Regis.*

Epilogus.

K

*Ecclesia
mutat or-
dinationes
Euangeli-
cas.*

tur, nimirum quòd si potuisset ecclesia (quam ipse persuasissimum ex scripturis habet spiritu sancto regi) quippiam ordinationis euangelicæ variare: potuit etiã immutare plus vel minus prout congruentia causarum postulauerit. Neque enim ceterorum quoduis districtius præcipitur, quàm tempus ipsum. Nam vt Christus ipse carnem & sanguinem sub specie panis & vini dedit, ita & vesperi post cœnam dedit. Quamobrem si propter bonas & iustas rationes ecclesiæ licuit hanc temporis circumstantiam variare, idque nõ absque sancti spiritus instinctu fecisse creditur: cur non potuit etiam ceterorum nõ nihil, vbi æque iustæ causæ fuerint, similiter immutare?

XXV.
*Verba
Regis.*

Sed & post hanc argumentationem Rex alteram subiecit in hac forma: Denique non minus incommodi fuerit, in hoc sacramento facere si quid fecisse non debeas, quàm si quid non facias, quod fecisse debueras. Ergo si totius ecclesiæ consuetudo rectum non facit, vt in laicis omitatur species vini: qua ratione aquã in vinũ audet Lutherus infundere? Neque enim tam audacem puto, vt sine aqua cõsecretur.

I. De cōmunicatione sub vtraq; specie. 66

quā tñ vt admisceret, neq; exemplum ha-
bet ex cœna dominica, neque ex apostoli
traditione cōpertum, sed sola ecclesie cō-
suetudine didicit: cui si putat hac in par-
tem parendum, cur eam in altera tam ar-
roganter oppugnat?

Vides hic lector lōge aliam Regis esse
rationē, quā Lutherus iā recensuit. Sic
em̄ quoduis argumētū facillime diluetur,
si liceat aduersario quicquid opponitur,
ad modū istum pro suo arbitrio mutilare.

Rex nō aliud molitur, quā q̄ huius sa-
cramēti dispositio relicta sit iudicio pro-
cerū ecclesie: quā rem pluribus argumētis
in vnū collectis apertē docet. Nūquā em̄
(vt ait) viri tāta sanctitate tantaq; erudi-
tione simulq; miraculis cōspicui, rem tam
augustā ausi fuissent aliquo pacto mutare,
nec in vlla quidē circūstantia. Nūquā cer-
tē vetuissent post cœnā & cibos Eucharis-
tiam sumi, nunquā precepissent admiscē-
dā aquā, nisi planē persuasissimū habuis-
sent id omnino licere sibi: sed neq; laici tā
vnanimiter vnquā cōsensissent vel alterā
speciē sibi, vel vtrāq; suis infantibus adi-
mēlā. At Luther⁹ ita seorsum & villica-
tim aggreditur. Et detractis cuique argu-

*Aquana
nō infudis
Christus in
cœna.*

*Disposi-
tio eucha-
ristie relin-
quitur sa-
cerdotibus.*

Roffensis.

K ij

Contra Captiuita. Babyl. Cap. III.

*Lutherus
corruptit
regis argu-
menta.*

mēto suis virib⁹, iā vbi mutilatū est, cōfo-
dere studet: & sua, non regis argumenta,
iugulare conatur. Nullum enim regis ar-
gumētum harum particularum meminit,
extra scripturam, & contra scripturā: &
tamen haud pudet Lutherū asserere regē
ita fuisse argumentatum: Aliquid fit extra
scripturam, ergo contra scripturā est sen-
tiendum. Nusquam in toto libello suo
rex ita est argumentatus. Sed neque ad
eum modū, quē Lutherus proximē sub-
dit: Vinum miscetur aqua ex testimonio
scripturæ: ergo scriptura alteram partem
statuens, damnanda. Sic belua perfidissi-
mæ frontis nunquam nō mentitur. Ne-
que solum falsum est, quod iis argumen-
tis Rex fuisset vsus, verumetiam quod Lu-
therus molitur, tā in eo quod antecedit,
quā in eo quod consequitur in hac po-
steriori collectione, falsissimum est. Mo-
litur enim hoc Lutherus, quod in scriptu-
ris vbi traditur cœna dominica, statuantur
vtraque species cunctis accipienda: atque
ex eo pendet, quicquid multa loquacita-
te postea blaterat. Sed aduerte lecto-
r, quā fraudulenter vulpes ista loquitur.
Scriptura (inquit) alteram partē statuen-

De cōmunicatione sub vtraq; specie. 67

Verum quidem est scripturam vtramque partem statuisse. At non est verum quòd vtrāque partem statuerit cunctis accipiēdā: quod tamen his verbis videri vult Lutherus: imò neutram partem scriptura cunctis instituit. Quòd si scriptura neutram partem cunctis accipiendam instituerit: quomodo contra scripturam erit quòd vel altera vel vtraque pars adimatur? aut quomodo scripturas damnāt, qui bonis & iustis causis moti, nūc alterā, nūc vtramque subtrahunt partem?

*Scriptura
non statuit
cunctis sub
vtraque
specie cō-
municadā.*

Sed & rursus id quod in antecedenti Lutherus conatur, nempe quòd extra scripturæ testimonium aqua vino misceatur, non est vsquequaque verum. Nam licet id in scriptura cœnæ dominicæ nequaquam sit traditum, ex aliis tamen scripturis colligere licet. Neque solum ex scripturis, verumetiam ex reuelatione, simul & apostolica traditione, quemadmodum ex sententiis veterū postea referemus: vt exploratissimum sit, Lutherū frustra suum sensum opponere cōtra tot & tam solida testimonia. Perspicuū enim erit non esse figmentum humanum, neque significationem habere pessimam.

K iij

*Conclusio
Regis.
Laici recte
cōmunican-
tur sub v-
na specie
sanctum.*

vt Lutherus impiè contendit. Sed nunc
argumentationi regiæ finem imponamus,
quã ille sic concludit: Qua de re quicquid
Lutherus obgannit, ego certe tutius opi-
nor credere, laicos recte sub altera tantum
specie communicatos, quàm per tot sectu-
la totum clerum (quod iste disputat) hac
vna de causa fuisse damnatum. Nam om-
nes appellat impios, & tales, vt inciderint
in crimen læsæ maiestatis euâgelicæ. Hac-
tenus ipse rex.

XXVI.

Et sane longè tutius erit creditu, laicos
rectè sub altera tantum specie communi-
catos, quàm totum clerum hac vna de cau-
sa fuisse damnatum: cum certò constet ec-
clesiam (vt sæpe diximus) sancto spiritu
regi.

Iam igitur ad id quod sumus polliciti,
reuertamur, vt ostēdamus videlicet aquã
vino recte miscendam esse.

*Aqua vi-
no in cali-
ce consecra-
tionis re-
ctè misca-
tur.*

Cyprianus primùm, & ex scripturis, &
ex dominica reuelatione se testatur idip-
sum accepisse. Sed de reuelatione prius
videamus. Sic enim in epistola quadam
ad Cæcilium, quam de miscenda aqua in
calice scripsit, se fatetur à domino fuisse
admonitum, vt ita faceret, hoc est vt aquã

De cōmunicatione sub vtraq; specie. 68

vino misceret. Nec hoc putes (inquit) fra-
ter charissime, nostra & humana mente
conscribere, aut vltronea voluntate hoc
nobis audaciter assumere, quum medio-
critatem nostram semper humili & vere-
cunda moderatione teneamus. Sed quan-
do aliquid deo inspirante & mandante
præcipitur, necesse est domino seruus fi-
delis obtemperet, excusatus apud omnes,
quòd nihil sibi arroganter assumat, qui of-
fensam domini timere compellitur, nisi fa-
ciat quod iubetur. Admonitos autem nos
scias, vt in calice offerendo dominica tra-
ditio seruetur, neque aliud fiat à nobis
quàm quod pro nobis dominus prior fe-
cit, vt calix qui in cōmemorationem eius
offertur, mixtus vino offeratur. Hæc Cy-
prianus. Ecce lector, primùm hic san-
ctissimus & doctissimus martyr à deo sibi
inspirante & mandante fuisse præceptum
affirmat, vt calicem non aqua sola, nec vi-
no solo, sed vino mixtum offeramus. De-
inde Christū asserit id ipsum in cœna fe-
cisse, quod & postea scripturis confirmat:
& potissimum ex Salomone. Per Salomo-
nem (inquit) spiritus sanctus typum do-
minici sacrificij præmonstrat, dicens: Sa-

*Christus
miscuit vi-
num aquæ
in cœna.*

K iiij

Sapient. 9. pientia ædificauit sibi domum, & subdidit columnas septem: mactauit suas hostias, miscuit in cratere vinum suum, & parauit mensam suam. Et misit seruos conuocans cum excelsa prædicatione ad craterem suum, dicens: Venite & edite de meis panibus, & bibite vinum quod miscui vobis. Et subdit Cyprianus: Vinum mixtum declarat, id est calicem domini vino & aqua mixtum prophetica voce denunciat. Hæc Cyprianus.

Hebr. 9.

Adde quòd sanguini vitulorum & hircorum, quo Moses vetus testamentum confirmauit, aqua admiscebatur: quemadmodum & Paulus ad Hebræos testatur. Lecto (inquit) omni mandato legis à Mose vniuerso populo, accipiens sanguinem vitulorum & hircorum cum aqua, ipsum librum & omnem populum resperfit. At ille sanguis erat huius figura. Nam vt illo vetus, ita & isto nouum testamentum confirmabatur. Intelligis itaque lector, Cyprianum non modo reuelatione, verum etiam scriptura confirmasse, vino aquam admisceri debere. Lutherus tamen & scripturarum & mysteriorum impudentissimus temerator, suum spiritum & sensum

sequens, contendit melius & tutius fore
vt non misceatur aqua vino: quum id (vt
ait) sit merè figmentum humanum, & si-
nistram, imò pessimam habeat significa-
tionem. Sed v̄ prophetis qui suum spi-
ritum sequuntur. Et maximè v̄ illi, qui
suo sensui contra tot orthodoxorum pa-
trum sententias non veretur inniti. Ne-
que enim Cyprianus hoc solum asseruit,
verumetiam Hieronymus apertè subscri-
bit, inquit: Dominici sanguinis vinum
aqua esse miscendum, non solum traditio-
ne, sed ipso etiam genere mortis & pas-
sionis dominus noster ostendit, ex cuius
saero latere sanguis & aqua lanceę illiso-
ne effluxit. Hæc Hieronymus.

Ezech. 13.

Iohan. 19.

Eccè hic & præter apostolicam tradi-
tionem scripturam item alteram Hierony-
mus adducit, nempe de sanguine simul &
aqua quę fluxerunt è latere Christi, quum
esset perfoffum lancea.

Accedit huic Chrysostomus. Ad hæc
(inquit) & arcanum mysterium consum-
matum est. Exiuit enim sanguis & aqua.
non casu & simpliciter hi fontes scaturie-
runt, sed quoniam ex ambobus ecclesia
cōstituta est. Sciunt hoc initiati. per aquã

enim regenerati, sanguine & carne nutriti sunt. Hinc mysteria ortum habent, ut quoties ad admirandum calicem accedis, tanquam ab ipso latere hauriens accedas. Hæc Chrysostomus.

Matth. 26. Astipulatur his & Damascenus, affirmans in cœna Christum in calice vinum aqua mixtum habuisse. Similiter (inquit) accipiens calicem ex vino & aqua, tradidit illis, dicens: Bibite ex eo omnes. Hæc Damascenus.

Consentit & Ambrosius, dicens: Ante verba Christi calix fuit vini & aquæ plenus: ubi verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur, qui plebem redemit. Hæc ille.

Iohan. 19. Accedit & his Augustinus illud evangelicum explicans: Et continuo exiit sanguis & aqua. Ille sanguis (inquit) in remissionem fusus est peccatorum: aqua illa, salutare temperat poculum. Et rursus alibi: In eucharistia (inquit) non debet pura aqua offerri, ut quidam sobrietatis falluntur imagine: sed vinum cum aqua mixtum.

Ressensis. Intelligis ex his lector, aquâ vino misceri debere, quum ex reuelatione quam

De cōmunicatione sub vtraq; specie. 70

Cyprianus accepisse se testatur, tum ex scripturis & patrum testimoniis, quæ rem ipsam prorsus asseuerant. Iam ex eisdem ostendemus non omnino pessimã (vt Lutherus temere dicit) esse mixtionis huius significationem.

Cyprianus ipse primùm suam dicat sententiam. Aquas (inquit) populos significare in Apocalypsi scriptura diuina declarat, dicens: Aquæ quas vidisti, super quas sedet meretrix illa, populi sunt, & turbæ, & gentes Ethnicorum, & linguæ. Quod scilicet perspicimus & in sacramento dominici calicis contineri. Nam quia nos omnes portabat Christus, qui & peccata nostra portabat, videmus in aqua populū intelligi, in vino ostendi sanguinem Christi. Quando autem in calice vino aqua miscetur, Christo populus adunatur, & credentium plebs ei in quem credidit, copulatur & iungitur. Quæ copulatio & coniunctio aquæ & vini sic miscetur in calice domini, vt commixtio illa non possit ab inuicem separari. Vnde ecclesiam, id est plebem in ecclesia constitutam, fideliter & firmiter in eo quod credidit perseverantem, nulla res separare poterit à Chri-

XXVII.

Nō est parua mixtionis significatio.

Apoca. 17.

Contra cap. Babyl. Ca. III.

Ad quo minus hæreat semper & maneat in diuina dilectione. Sic autem in sanctificando calice domini offerri aqua sola nõ potest, quomodo nec vinum solum potest. Nam si vinũ tantum quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis. Si vero aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo. Quando autem vtrunque miscetur, & adunatione confusa sibi inuicem copulatur, tunc sacramentum spiritale & cœleste perficitur. Hæc Cyprianus. Concor huic est Hieronymus. Aduertimus (inquit) in aquis figuras gentium designari, dicente Iohãne in Apocalypsi: Aque quas vidisti, populi multi sunt. In vino autem sanguinem dominicæ passionis ostendi. Ac sic quum in huius sacramenti oblatione vino aqua miscetur, eo ipso designatur quòd Christo fidelis populus incorporatur iungiturque, & quadam ei copula perfectæ charitatis vnitur. Hæc Hieronymus.

XXVIII.

Aque & vini mixtio redemptione humani ge

Sed & alij mysticam huius mixtionis significantiam intelligunt ex redemptione populi quæ fiebat mediante sanguine qui pro eis fundebatur. Cuius sententiæ videtur & Ambrosius fuisse, quũ dixit prius

De cōmunicatione sub vtraq; specie. 71

in calice fuisse vinum cum aqua, postea sanguinem qui redemit plebem.

*neris signi-
ficat.*

Augustinus aquam vino misceri putat ad significandum aquam quę cum sanguine pariter effluxit de latere Christi. Denique Paschasius idē sensisse videtur, in-
Iohan. 19.
quiens: Cur in calice aqua misceatur, illa permaximē causa est, quia de latere Christi, vbi passio completur, sanguis pariter & aqua manavit.

Beda significationem duplicem eius rei tradit: alteram, qua Cypriano Hieronymo-
*In Lucā. 22
ca. lib. 6. ca.
88.*
que subscribit, nimirum istam: Verum quia & nos in Christo, & in nobis Christum manere oportet, vino dominici calicis aqua miscetur. attestante enim Iohanne, aquę populi sunt. Hęc vna quidem significatio est. Postea verò subiungit alterā: Et [ne] vel Christū (inquit) sine nostrę redemptionis amore pati potuisse, vel nos sine illius passione saluari, ac patri offerri posse, coningat. Perinde ac si dixisset, Miscetur aqua vino, quatenus aqua plebem, vinum autem sanguinem in passione fustum referat: vt intelligamus nos absque Christi passione minime redimi potuisse.

*Mixtio cali-
cis duo
significat.
Apoc. 17.*

Contra Capti. Babyl. Cap. III.

Luth. oribe
doxis relu-
statur.

Cæterum tanta est Lutheri temeritas, ut nihil vereatur contra tot patrum sententias proprium sensum opponere.

» Et meo (inquit) sensu melius & tutius
» foret aquam non misceri vino: quum sit
» merè figmentum humanum, & sinistram,
» imò pessimam habeat significationem. nō
» enim significat nostram in Christo incor-
» porationem: quum simile signum non ha-
» beat scriptura. Hæc Lutherus, qui certus
est sua dogmata se habere de cælo: quum
tamen & hic planè mentiatur. Nam & in
sacrificiis in quibus vinum offerebatur,
idem aqua mixtum fuerat. Quod & Hie-
ronymus in quæstionibus Hebraicis du-
xit annotandū. Notandum (inquit) quod
vinum quod deo in sacrificium offereba-
tur, aqua mixtum erat. Quod si in sacrifi-
ciis quæ offerebantur deo, vinum erat a-
qua mixtū: ea mixtio non potuit non my-
sticam aliquam habere significationem: quæ
nec erat (vt Lutherus affirmat) omnino
pessima. Sed quia semel in scripturis in
malam partem vsurpatur hæc mixtio: id
Luthero scilicet est satis, vt colligat ita
semper & vbique fieri oportere, quasi
non sint eiusmodi pleraque, quæ nunc ob

De cōmuni catione sub vtraq; specie. 72

vnam rationem in malam partem, nunc
ob aliam in bonam partem accipi soleant.

Ex his itaque patet aquā debere vino in *Epilogus.*
calice misceri, tam ex scripturis quā ex
reuelatione, simul & patrum testimoniis:
neque mixtionem illam pessimam habe-
re significationem. Sed hic forte quis- *Antihypo-*
piam dicet, me iam subruisse rationem *phora,*
regiam, quæ propterea collegit licere nō-
nihil aliter in hoc sacramento mutare,
quā Christus ipsum tradiderit, quod
nos aquam calici miscemus aliter quā
fecisset Christus. Respondeo quod ad-
uersus Lutherum ratio regis adhuc om-
nino valida est, quippe quod Lutherus
nēget aquam oportere misceri, eo quod
in scripturis quæ ad cœnam dominicam
spectant, nulla prorsus aquæ fit mentio.
Idem igitur est Luthero, non illic esse,
& non debere fieri: id quod Rex omni-
no conuulfit, & nos antea nec semel o-
stendimus, multa per apostolos ecclesiæ
fuisse tradita, quæ nusquam in scripturis
inueniuntur.

Sed hastenus aduersus primam Luthe-
ri captiuitatem.